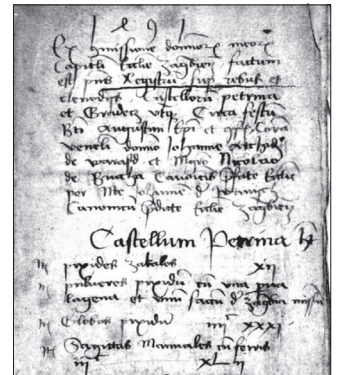

Što o povijesnoj antroponimiji i toponimiji Banovine i Pokuplja govore najstariji sačuvani popisi crkvene desetine?

Prostor omeđen rijekama Savom, Kupom i Unom u srednjemu je vijeku bio organiziran u jednu cjelinu. Ime se srednjovjekovne Gorske županije u vrelima pojavljuje od XII. stoljeća, a njezino središte *castrum de Gora* (u današnjemu selu Gori) od 1242. Tijekom razvijenoga srednjeg vijeka najveći je dio te povijesne županije bio pod upravom zagrebačkoga biskupa, Kaptola i crkvenih redova. Središte biskupova dijela posjeda nalazilo se u Hrastovici. Vitezovi templari, a poslije ivanovci, svoje su središte oblikovali u samoj Gori, u kojoj su izgradili crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije. Cisterciti, koji su svoje samostane voljeli graditi u blizini izvora vode, svojim su posjedom upravljali iz Topuskoga (nekoć *Topolzka*). Do sredine XIV. stoljeća najutjecajni svjetovni gospodari Gorske županije bili su Babonići, nakon kojih su u taj kraj pristigli Celjski, Frankopani i drugi. U XV. stoljeću vlasnički su odnosi postali mnogo složeniji, a tijekom XVI. stoljeća zbog rata s Osmanlijama nestali su i posljednji administrativni tragovi Gorske županije, čiji su ostatci postali dijelom Banske krajine.

Popisi crkvene desetine – koji se čuvaju u fondu *Acta capituli antiqua* pri Nadbiskupijskome arhivu u Zagrebu – iznimno su vrijedna vrsta povijesnih dokumenata. Ta su vrela posebno vrijedna pomoć u interdisciplinarnim istraživanjima povijesne mikrotoponimije, topografije i antroponimije. Svaki takav popis donosi desetke toponimijskih potvrda te stotine (katkad čak i tisuće) antroponimijskih potvrda, koje nije moguće pronaći u drugim vrstama pisanih vrela. Najčešće takvi popisi sadržavaju zapise osobnih imena te priimaka podložnika svih vlastelinstava na području pojedine administrativne jedinice (desetinskoga kotara), a nerijetko su zabilježeni i podatci o vlastelinima (odnosno vlasnicima posjeda). Neke od zabilježenih toponimijskih potvrda opstale su sve do danas, npr. Kurjavec (*Curyawech*), Klokoč (*Klokoch*), Ravno (*Rawno*), Otmić (*Othnich*), Stojmeriči (*Stoymerichy*), Velemerić (*Velymerichy*), Čuntić (*Chwlhych*) i Vlahović (*Labowych*), ali mnogo je više potvrda koje još ne možemo ubicirati.

Najstariji sačuvani popis u spomenutom fondu Nadbiskupijskoga arhiva popis je crkvene desetine goričkoga kotara (*registrum decimarum de Goricza*), koji je nastao

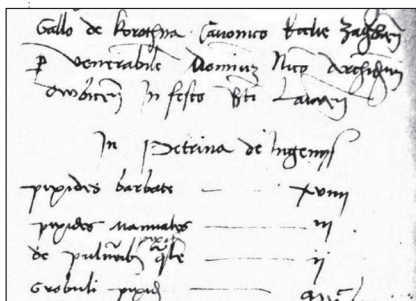

1. slika: Inventar utvrde Petrinja, 1491.

1464. godine, a za ovu smo priliku transkribirali te analizirali još nekoliko popisa i urbara s kraja XV. i početka XVI. stoljeća. Riječ je o posjedima zagrebačkoga Kaptola u Petrinji te posjedima oko utvrda Mali i Veliki Gradec. Popisi svjedoče o snažnoj društvenoj dinamici, vrlo dobroj naseljenosti u drugoj polovici XV. stoljeća, sve snažnijim migracijama i velikim ekonomskim promjenama na prijelazu stoljeća.

U popisima nalazimo potvrdu pretpostavke da su na području Goričke županije u drugoj polovici XV. stoljeća još postojale mnoge „plemičke općine”, odnosno „bratstva plemenitih ljudi”. Tako se u popisu iz 1462. spominju poznati rodovi: Strelče (*generatio Strelche*), Otok (*Othok*), Hutinja (*generatio Huthina*), Zlat (*generatio Zlaty*), Ladetići (*Ladethich*), Barilovići (*Barilouich*), Radinovići (*Radinouich*) i Smrčkovići (*Zmerchkoichy*). Uz spomenute plemićke općine, a rodna su imena mjesnih plemića nerijetko motivirala imena pojedinih naselja (Barilović, Tušilović, Slat itd.), nalazimo i mnoge druge odraze priimaka i prezimena sitnoga plemstva, npr. Klinčiči (*Clinchich*), Sikutići (*Sikuthychy*), Husići (*Huzychy prope Kladusam*), Herendići (*Herendych sub Castro Cremen*), Ladihovići (*Ladyhoichy*), Stojmeriči (*Stoymerichy*), Blaževići (*Blaseuichy*), Tomašiči (*Thomasych*), Dijanuševići (*Dyanuseuich*). Upravo u vrijeme kad su popisi nastali, plemićke su se općine bile prisiljene boriti za svoja prava, koja su im uporno smanjivali pripadnici srednjega i višega plemstva.

Neki od zabilježenih priimaka i prezimena u spomenutim popisima prisutni su sve do danas. Prema rasprostranjenosti tih prezimena u mlađim popisima, sve do suvremenoga doba, možemo zaključiti da je stanovništvo nekadašnje Gorske županije potražilo sigurnost u okolnim vlastelinstvima, na zapadu i sjeveru. Primjerice, prezime Kuzmić, koje se spominje u popisima iz 1462. i 1512., u suvremeno doba nalazimo uglavnom u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Prezimena Kudelić (*Kudelich*), Temšić (*Tahmsich*) i Dijak (*Dyak*) danas nalazimo na zagrebačkome području i u drugim dijelovima sjeverozapadne Hrvatske (Zelina, Kutina, Varaždin, Križevci itd.). U popisu

2. slika: Inventar utvrde Petrinja, 1494.

iz 1462. godine najučestaliji su priimci Lončar (*Lonchar*), a potom Bosnačić (*Bosnachich*), Kovač (*Kowach*), Vučić (*Whuchich*) i Krajačić (*Crayachich*). Najučestaliju skupinu čine priimci koji su nastali od osobnih imena, primjerice Vrbačić (*Vrbanich*), Maurović (*Maurouich*) i Petrić (*Petrich*). Česti su priimci motivirani nazivima za zanimanja, titule i službe: Pristav (*Pristaw*), Sudec (*Zwdecz*), Dijak (*Dyak*), Skelarić (*Skelarich*), Kraljić (*Cralich*), Šoštar (*Sostar*) i Svinjar (*Zwinar*). Samo pola stoljeća poslije popis iz 1512. pokazuje da su migracije stanovništva postale mnogo dinamičnije. Najučestaliji je priimak u tome popisu Horvatin (*Horuathin, Horuathyn*), zatim Turak (*Thwrak*), a učestali su i priimci Horvat (*Horuath*), Vugrin (*Wgrin*) i Turčin (*Turchin*).